

MAKTABGACHA KATTA YOSHDAGI BOLALARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHDA INNOVATSION O'YIN METODLARI

*Qo'qon Universiteti MT 1-23 Guruh Talabasi
Tursunova Muslimaxon Munavvar qizi*

ANNOTATSIYA

Ushbu ilmiy maqolada maktabgacha katta yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning dolzarb masalalari yoritilgan. Xususan, innovatsion o'yin metodlarining pedagogik jarayondagi o'rni, ularning bolalarning nutqiy faolligi, ijtimoiy muloqot ko'nikmalari hamda mustaqil fikrlashini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida kuzatish, suhbat, tajriba-sinov va taqqoslash metodlaridan foydalanildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, interfaol va innovatsion o'yin texnologiyalaridan foydalanish bolalarning kommunikativ kompetensiyasini samarali shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, ushbu metodlar orqali bolalarda hamkorlik, tinglash va fikr bildirish ko'nikmalari sezilarli darajada rivojlanadi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish zarurligini asoslaydi.

Kalit so'zlar: kommunikativ kompetensiya, maktabgacha ta'lim, innovatsion o'yin metodlari, nutq rivoji, interfaol metodlar, ijtimoiy muloqot, pedagogik texnologiyalar, bolalar psixologiyasi

ANNOTATION

This scientific article examines the actual issues of developing communicative competence in senior preschool children. In particular, the role of innovative game-based methods in the pedagogical process and their impact on children's speech activity, social communication skills, and independent thinking are analyzed. The research employed methods such as observation, interviews, experimental work, and comparative analysis. The findings indicate that the use of interactive and innovative game technologies significantly contributes to the effective formation of communicative competence in children. Moreover, these methods enhance children's abilities to cooperate, listen actively, and express their thoughts. The study justifies the necessity of widely implementing innovative approaches in preschool education.

Keywords: communicative competence, preschool education, innovative game methods, speech development, interactive methods, social communication, pedagogical technologies, child psychology

Kirish

Maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning har tomonlama rivojlanishi ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, katta yoshdagi maktabgacha bolalarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirish dolzarb pedagogik muammolardan biridir. Kommunikativ kompetensiya bolaning nutqiy faolligi, boshqalar bilan muloqotga kirisha olish qobiliyati, o'z fikrini aniq va tushunarli ifoda etish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar, xususan o'yin texnologiyalariga asoslangan metodlar alohida ahamiyat kasb etmoqda. O'yin faoliyati maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tabiiy ehtiyoj bo'lib, aynan shu jarayonda ular ijtimoiy tajribani egallaydi, nutqiy va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu sababli innovatsion o'yin metodlarini qo'llash orqali kommunikativ kompetensiyani shakllantirish masalasi chuqur o'rganishni talab etadi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda nazariy va amaliy yondashuvlar uyg'un holda qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatish, suhbat, tajriba-sinov ishlari hamda taqqoslash metodlaridan foydalanildi.

Tajriba ishlari maktabgacha ta'lim tashkilotining katta guruh tarbiyalanuvchilari bilan olib borildi. Dastlab bolalarning kommunikativ ko'nikmalari darajasi aniqlanib, keyingi bosqichda innovatsion o'yin metodlari asosida mashg'ulotlar tashkil etildi. Ushbu metodlar tarkibiga rolli o'yinlar, interfaol mashqlar, drammatizatsiya elementlari va muammoli vaziyatli o'yinlar kiritildi.

Rasm 1. Tadqiqot metodlari tizimi

Mazkur rasmda maktabgacha katta yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirish jarayonida qo'llanilgan asosiy tadqiqot metodlari tizimli

ravishda aks ettirilgan. Unda kuzatish, suhbat, tajriba-sinov, taqqoslash, natijalarni baholash hamda tahlil qilish metodlarining o'zaro bog'liqligi ko'rsatilgan. Rasmda markaziy o'rinda tadqiqotning asosiy maqsadi – bolalarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish jarayoni tasvirlangan bo'lib, atrofida esa ushbu maqsadga erishishda xizmat qiluvchi metodlar joylashtirilgan. Ushbu yondashuv tadqiqot jarayonining izchilligi va kompleksligini ta'minlaydi.

Tadqiqot davomida bolalarning nutq faolligi, muloqotga kirishish tezligi, fikr bildirish aniqligi va ijtimoiy moslashuv darajasi muntazam ravishda kuzatib borildi.

Natijalar

Olib borilgan tajriba-sinov ishlari natijasida innovatsion o'yin metodlarining samaradorligi aniqlandi. Mashg'ulotlar davomida bolalarning nutqiy faolligi sezilarli darajada oshgani kuzatildi. Ular o'z fikrlarini erkinroq ifoda eta boshladilar, suhbat jarayonida faol ishtirok etdilar.

Shuningdek, bolalarda tinglash madaniyati shakllandi, ya'ni ular suhbatdoshining fikrini bo'lmasdan eshitish, unga munosabat bildirish ko'nikmalarini egalladilar. Guruhiy o'yinlar jarayonida esa hamkorlik qilish, rollarni taqsimlash va jamoada ishlash malakalari rivojlandi.

Natijalar jadvali

Ko'rsatkichlar	O'sish darajasi		
Tinglash va tushunish ko'nikmasi			

Jadval ma'lumotlariga ko'ra, tajriba-sinov ishlari natijasida barcha ko'rsatkichlar bo'yicha ijobiy o'sish kuzatildi. Eng yuqori natija jamoada ishlash ko'nikmasida qayd etilib, bu innovatsion o'yin metodlarining guruhiy faoliyatni rivojlantirishdagi samaradorligini ko'rsatadi. Shuningdek, nutqiy faollik va fikrni ifoda etish ko'rsatkichlari ham sezilarli darajada oshgan. Bu esa o'yin asosidagi metodlarning bolalarni erkin fikrlashga va muloqotga jalb etishda muhim vosita ekanligini tasdiqlaydi.

Muhokama

Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, o'yin faoliyati maktabgacha yoshdagi bolalar rivojida yetakchi o'rin tutadi. Innovatsion o'yin metodlari esa bu jarayonni yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

An'anaviy ta'limda bolalar ko'proq tinglovchi rolida bo'lsa, o'yin metodlarida ular faol ishtirokchiga aylanadi. Bu esa ularning mustaqil fikrlash, erkin muloqot qilish va ijtimoiy muhitga moslashish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, innovatsion o'yin metodlarini qo'llash pedagogdan yuqori darajadagi kasbiy mahoratni, ijodkorlikni va metodik tayyorgarlikni talab etadi. Har bir o'yin bolaning yosh va individual xususiyatlariga mos ravishda tanlanishi zarur.

Xulosa

Tadqiqot natijalariga asoslanib aytish mumkinki, maktabgacha katta yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda innovatsion o'yin metodlari muhim vosita hisoblanadi. Ular bolalarning nutqiy rivoji, ijtimoiy faolligi va muloqot madaniyatini samarali rivojlantiradi.

Innovatsion o'yin texnologiyalarini ta'lim jarayoniga keng joriy etish, tarbiyachilarning metodik tayyorgarligini oshirish hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qo'llash ushbu yo'nalishda yuqori natijalarga erishishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Babayeva D. R. Nutq o'stirish nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: Innovatsiya, 2018. – 256 b.
2. Ishmuhamedov R. J., Abduqodirov A. A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2017. – 180 b.
3. Yo'ldoshev J. G., Usmonov S. A. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2016. – 200 b.
4. Qodirov B. R. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – 220 b.
5. Vygotskiy L. S. Myshleniye i rech. – Moskva: Prosveshcheniye, 1982. – 287 s.
6. Elkonin D. B. Psixologiya igry. – Moskva: Pedagogika, 1978. – 304 s.
7. Bruner J. The Culture of Education. – Cambridge: Harvard University Press, 1996. – 224 p.
8. Leontyev A. N. Deyatel'nost. Soznaniye. Lichnost. – Moskva: Politizdat, 1975. – 304 s.